

Projektrapport – LONA våtmark Forshälla Kyrka

Projektledare/åtgärdssamordnare: Kristian Littke, Maria Alm och Karin Martinsson (8+fjordar)

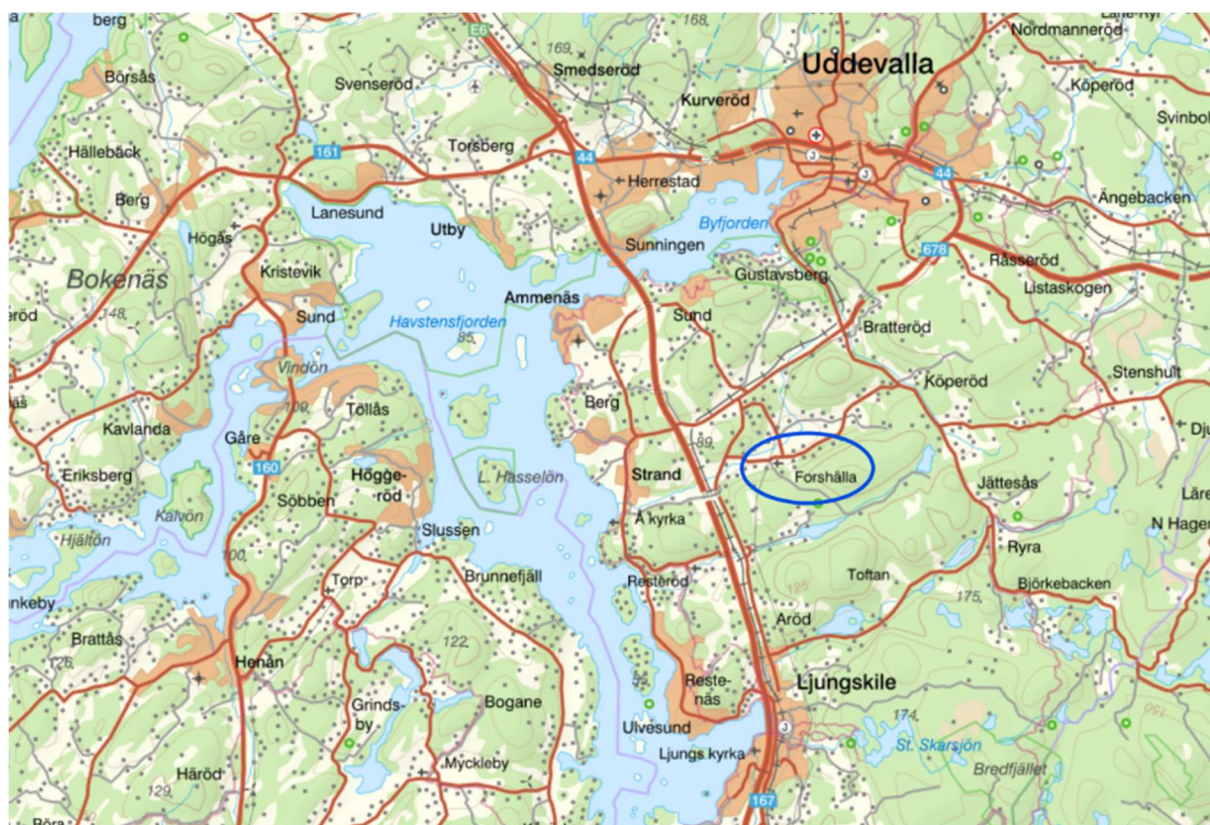
Innehåll

Projektrapport – LONA våtmark Forshälla Kyrka	1
1. Bakgrund.....	3
2. Syfte och mål	5
3. Genomförande	6
4. Projektets ekonomi	8
4.1. Kostnadsfördelning.....	8
5. Överlämning till markägare	8
6. Bilagor.....	9

1. Bakgrund

8+fjordar är ett samarbete mellan kommunerna Kungälv, Stenungsund, Tjörn, Orust och Uddevalla och har sedan år 2008 arbetat med åtgärder för att restaurera vattenmiljön i fjordarna runt Stenungsund, Orust och Tjörn. Syftet med 8+fjordar är att återetablera stor rovfisk, som under slutet av 1900-talet överfiskades, och på så sätt förbättra ekologin i vattnen innanför Tjörn och Orust. Politiker, tjänstemän, universitet och organisationer samarbetar i delprojekt för att förbättra havsmiljön och samtidigt öka möjligheterna till friluftsliv och utveckla näringslivet. Åtgärderna som genomförs ska ligga i linje med de nationella miljömålen, de globala hållbarhetsmålen och miljö kvalitetsnormerna för vatten.

2019 startades samordningsprojektet Vatten Värt att Värna, inom 8+fjordar, vilket är ett statligt finansierat LOVA-projekt (Lokala Vattenvårdsprojekt). Inom Vatten Värt att Värna utförs arbetet av så kallade ”åtgärdssamordnare”. Det är tjänstepersoner som har till uppgift att driva naturvårds- och vattenmiljöprojekt från idé till färdig åtgärd. Arbetet omfattar hela processen – från tidig dialog med markägare, söka finansiering, söka tillstånd, upphandla konsulter, hantera ekonomin och kontakter med andra aktörer som myndigheter, entreprenörer och grannar.

Figur 1: Översiktskarta. Blå ring markerar Forshälla. Karta från Lantmäteriets webbtjänst ”Min Karta”.

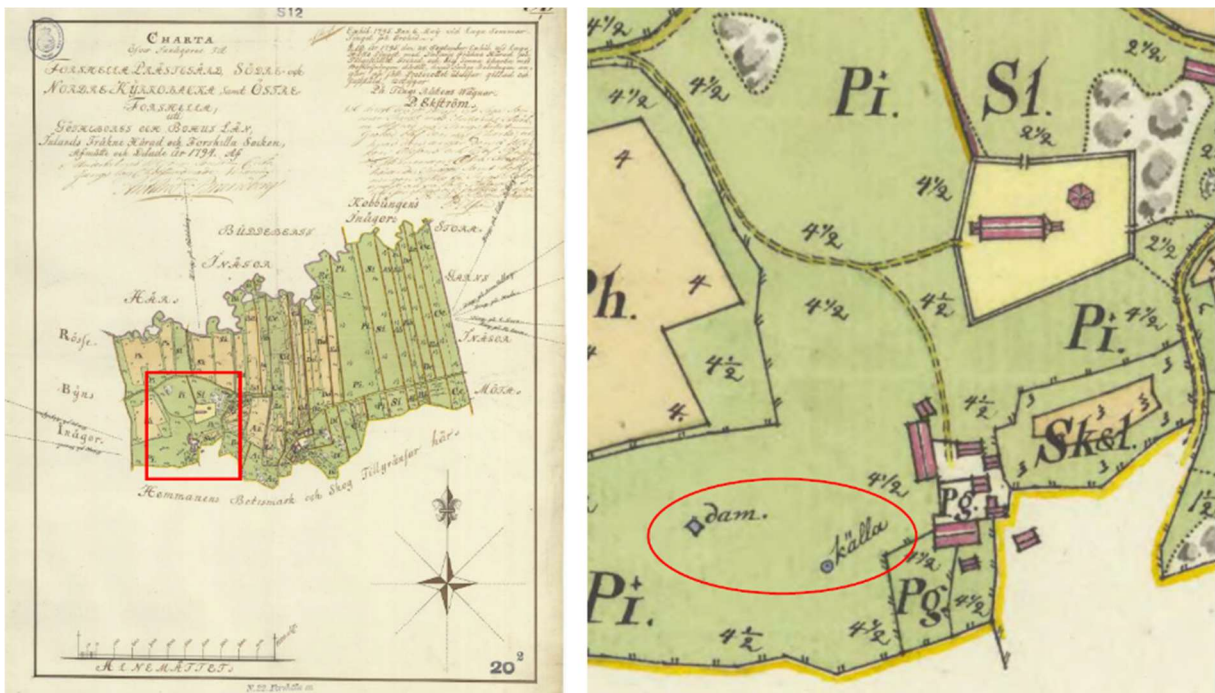
Detta projekt initierades av Forshälla kyrka (Ljungskile församling) som tog kontakt med 8+fjordar under hösten 2022. Forshälla kyrka bedriver ett aktivt arbete för bättre biologisk mångfald på sin fastighet runt kyrkan och kyrkogården. En tanke om att anlägga en damm hade dykt upp och man hade en idé om var den skulle kunna placeras och utformas.

Ett första fältbesök av åtgärdssamordnare gjordes i november 2022 då drönarfoton togs över området. Detta användes sedan till ansökan av LONA-stöd för en förstudie och framtagande av åtgärdsförslag. Förstudien beviljades medel och genomfördes under 2023. Den användes sedan

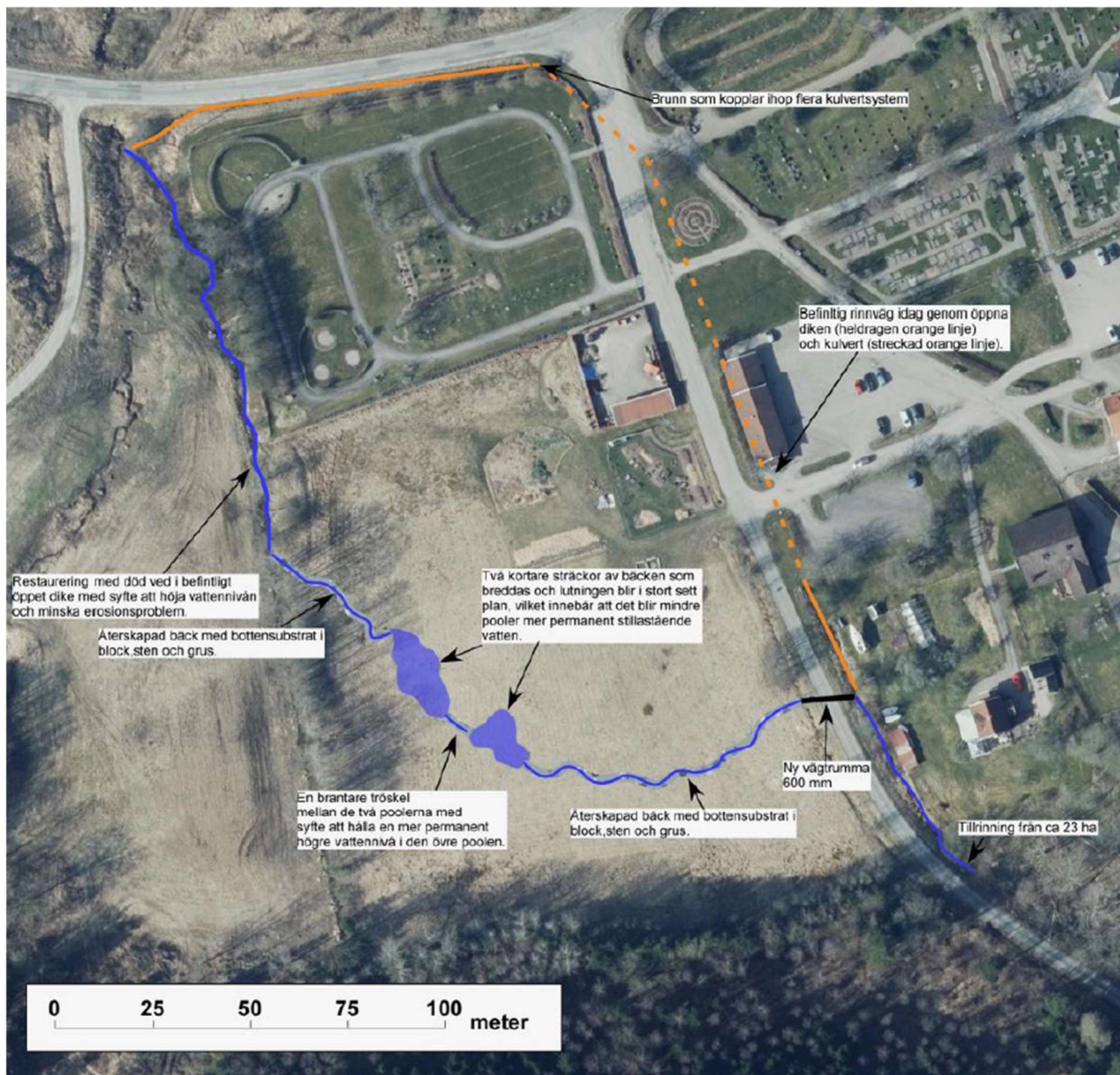
som underlag för att söka nya LONA-medel under hösten 2024 vilket beviljades under mars 2025. Ljungskile församling har medfinansierat både förstudien och genomförandet med 10% av den totala kostnaden. Resterande 90% har täckts av LONA-stöd.

Figur 2: Drönarfoto över Forshälla kyrkas område november 2022. I förgrunden har man i gräset på fältet markerat ungefär var man tänker sig att en damm kan anläggas. Foto: Kristian Littke.

Figur 3: Historisk karta från 1794 visar att det funnits en källa och en damm ("dam") på platsen. Hämtat från Historiska Kartor hos Lantmäteriet.

Figur 4: Principskiss över åtgärden, en del av förstudien som togs fram av Naturcentrum AB i tidigare LONA-projekt år 2023.

2. Syfte och mål

Syftet med projektet var att anlägga mindre dammar och restaurera det tidigare vattendraget så gott som möjligt. Huvudsyfte blir att gynna den biologiska mångfalden på platsen genom att skapa en sötvattenmiljö i gränlandet mellan skogsmark och jordbruksmark. Men även som ett sätt att jättna ut vattenflöden och rena det vatten som kommer uppifrån för att gynna vattendraget Forshällaån som mynnar ut i Åsebukten sydväst om Uddevalla. Åtgärden är förhållandevis liten men blir ändå ett tillskott till mångfalden genom att tillgängliggöra sötvatten för organismer som groddjur, fåglar och insekter, samt att bidra till den gröna infrastrukturen i landskapet.

3. Genomförande

Beskedet om beviljat LONA-stöd kom i mars 2025 (länsstyrelsens diarienummer 48790-2024). Våren och försommaren detta år var mycket torra och det skapade goda förutsättningar att utföra åtgärden tidigt på säsongen. Så snart naturens känslighet minskat på försommaren kunde arbetet starta i mitten av juni. Det gick fort tack vare bra väderförhållanden.

På en knapp vecka före midsommar var åtgärden färdig. Det mest kritiska momentet var att en mindre väg behövde grävas av för att kunna leda vatten från vägdiket till den nya meandrande fåran. Kontakt togs med vägföreningen som sa ok till åtgärden om vägen kunde vara avstängd i max ett eller två dygn. Detta lyckades och vi hade även en möjlighet att lägga ut en större metallbro om det skulle behövas för utryckande fordon.

I övrigt löpte arbetet på bra och blev klart före midsommar. Det tog lång tid innan något vatten kom och fyllde upp dammarna som grävdes. Den nya vattendragsfåran har fått ett meandrande utseende som följer lågpunkterna i området. Dess lopp har försetts med ordentligt med natursten och sand för att fungera över tid utan att erodera för mycket. Viss erosion kommer sannolikt att förekomma men när vegetation och sediment satt sig kommer det vara förhållandevis stabilt över tid.

De två dammarna, en mindre och en lite större, som grävts kommer hjälpa till att jämna ut flöden, fånga sediment och gynna djurlivet. Det har redan inkommit rapporter om att vildsvin har vistats på platsen och bökat i marken.

Figur 5: Under genomförandeskedet fanns behov av att gräva av en mindre väg för att lägga en kulvert och snabbt lägga igen den igen så att den blev brukbar. Detta var en kritisk del av entreprenaden och kunde klaras av på ca två dygn. Foto Kristian Littke, 16 juni 2025.

Figur 6. Drönerfoto över området under entreprenaden. Foto Kristian Littke, 16 juni 2025.

Figur 7. Drönerfoto över området när dammarna fyllts upp med vatten i augusti. Foto Kristian Littke, 11 augusti 2025.

Figur 8. Foto på uppbökad mark av vildsvin. Foto Eva Berg, 15 oktober 2025.

4. Projektets ekonomi

Projektets initiala kostnader i form av arbetstid för åtgärdssamordnare täcks av LOVA-projektet Vatten Värt att Värna.

90 procent, 207 000 kr, erhöles via LONA-våtmark.

Medfinansieringen på 10 procent, 23 000 kr, täcktes av Ljungskile församling. Den totala budgeten för projektet var från början 230 000 kr. Den slutliga kostnaden för projektet uppgick till 221 448 kr (exklusive moms). Medel som inte upparbetats i projektet, 8 552 kr. Till länsstyrelsen återbetalas 7 697 kr. Ljungskile församling har medfinansierat med 22 145 kr.

4.1. Kostnadsfördelning

LONA-våtmark: 199 303 kr

Ljungskile församling: 22 145 kr

5. Överlämning till markägare

Naturcentrum AB har fem års garanti på sina utförda entreprenader och skulle problem uppstå är det denna garanti som åberopas. För att säkerställa att allt fungerar som det är tänkt har 8+fjordan kvar ansvar och kontroll av våtmarken under ett års tid. Därefter genomförs en

slutbesiktning. Anläggningen kommer att lämnas över till markägaren efter slutbesiktningen som genomförs under sommaren 2026. Därefter övergår det fulla ansvaret för anläggningen och dess skötsel till markägaren. Inga särskilda skötselrutiner behövs för våtmarken utöver att klippa kanterna och vallarna för att hålla undan sly och träd. Den mest gynnsamma skötseln av våtmarken är om betande djur får vistas där.

6. Bilagor

Bilaga 1: Förstudie – Restaurering av vattenmiljöer i Forshälla (Naturcentrum AB)

Bilaga 2: Fakturaunderlag